

A rural landscape featuring rolling green hills under a blue sky with scattered white clouds. In the foreground, there is a field of green grass and several tall, thin stalks of grain with golden-brown heads. The text is overlaid in the upper center of the image.

**PRAKTYKA
RURALISTYCZNA
2023/2024**

PRAKTYKA RURALISTYCZNA 2023/2024

KATEDRA PROJEKTOWANIA ŚRODOWISKOWEGO

PROWADZĄCY ZAJĘCIA :
dr hab. inż. arch. **Anna Górka**, prof. PG
mgr inż. arch. **Magdalena Szarejko**
mgr inż. arch. **Maura Zaworska**

Praktyka ruralistyczna służy zebraniu materiałów i udokumentowaniu obserwacji w terenie, które są niezbędne do ćwiczeń z przedmiotu
Projekt ruralistyczny w semestrze zimowym:

- **realizowana jest w 2-3 osobowych grupach, które mogą kontynuować współpracę w semestrze,**
- **praktyka może mieć charakter stacjonarny lub może być wykonana w trakcie kilku wyjazdów na wieś zależnie od możliwości i preferencji grupy.**

konsultacji do praktyki udzielają osoby prowadzące zajęcia

anna.gorka@pg.edu.pl

magdalena.szarejko@pg.edu.pl

maura.zaworska@pg.edu.pl

ZALICZENIE PRAKTYKI :

- na pierwszych zajęciach na podstawie opracowanego przez grupę *Notatnika*
- *Notatnik* i zgromadzone materiały są warunkiem dopuszczenia do zajęć z przedmiotu Projekt ruralistyczny

Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej
Katedra Projektowania Środowiskowego

PODSTAWOWE INFORMACJE DOTYCZĄCE PRAKTYKI

cel praktyki: rozpoznanie środowiska przyrodniczo-kulturowego

przedmiot praktyki: wieś jako zespół cech architektoniczno-krajobrazowych

zadania: A/ określenie charakteru wsi
B/ określenie charakteru zabudowy

format opracowania: na arkuszach A-3, koloru w tonacjach bieli, ułożonych w poziomie oraz łączonych w sposób umożliwiający rozdzielenie w celu prezentacji

wykonanie zadania: na podstawie otrzymanej instrukcji;

Od wyboru miejscowości zależy możliwość prawidłowego wykonania praktyki.

Czym kierować się wybierając wieś?

Kryteria wyboru wsi:

- STATUS ADMINISTRACYJNY - WIEŚ**
- O ZWARTEJ ZABUDOWIE – NIE ROZPROSZONA**
- Z ZACHOWANĄ TRADYCYJNĄ ZABUDOWĄ (I FUNKCJĄ ROLNICZĄ)**
- NIEZBYT DUŻA: NIEGMINNA,
KILKADZIESIĄT SIEDLISK, KILKUSET MIESZKAŃCÓW**
- MIEJSCOWOŚĆ OPISANA NA MAPACH W RÓŻNYCH SKALACH
(W TYM NA MAPACH ARCHIWALNYCH)**
- ZNANE I LUBIANE MIEJSCE**

Przykłady wsi w woj. pomorskim o skali przyjaznej praktyce

Uczestnicy pomorskiej edycji konkursu Piękna Wieś

2014

Mściszewice, gm. Sulęczyno ; Lalkowy, gm. Smętowo ; Rekowo , gm. Bytów. Koszwały, gm. Cedry Wielkie; Międzybórz , gm. Rzeczenica; Lasowice Wielkie, gm. Malbork;

2015

Rokity, Brzeźno Wielkie, Nowa Cerkiew, Rybno, Stare Polaszki, Tujsk, Steblewo

2017

Brzeźno Szlacheckie, Mały Bukowiec, Nowe Polaszki, Straszewo, Świetlino, Węsiory, Starzyński Dwór

2018

Leśno, gm. Brusy, Garczyn Lubieszewo, Lasowice Wlk., Koteże, Wocławy

2020

Borzechowo, Tuchomko, Nadziejewo, Sławoszyno...

Wybrana wieś może leżeć poza województwem pomorskim. Może to być też wieś poza Polską, jeśli jest Państwu dobrze znana i wszystkie materiały do opracowania *Notatnika* są dostępne.

Dokumentacja praktyki ma formę *Notatnika*. Opracowanie to może być wykonane w całości odręcznie, z użyciem aplikacji komputerowych lub w technice mieszanej.

Do wykonania praktyki potrzebne będą mapy i informacje wstępne. Należy je przygotować przed wyjazdem w teren.

Jakich map szukać i gdzie można je znaleźć?

- ❑ **Mapy topograficzne 1:25000 i 1:10 000, mapy ewidencyjne 1:5000** (lub mapy do celów informacyjnych 1:1000 lub 1:2000)
  - strony www:
www.geoportal.gov.pl
- e-mapy na portalach mapowych Systemu Informacji Przestrzennej (Geo-system) urzędów gmin

- ❑ **Mapy archiwalne:** <http://igrek.amzp.pl>, <http://hgis.cartomatic.pl>,
<http://zamek.pl>

- ❑ **Opracowania planistyczne dla gmin** (studia uwarunkowań i kierunków rozwoju, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego) na stronach gmin i bip (biuletyn informacji publicznej), www.geoportal.gov.pl

- ❑ **Mapy tematyczne (np. turystyczne) i inne opracowania – pomocniczo**

SPOSÓB PRZYGOTOWANIA PODKŁADÓW MAPOWYCH DO PRACY W TERENIE I DO ĆWICZEŃ W SEMESTRZE

Należy wykonać matryce map w postaci odrysu na kalce (przy użyciu sprzętu kreślarskiego i czarnych cienkopisów) czy wydruku warstw wyskalowanych map ze stron internetowych lub zaopatrzyć się w mapy z urzędów gmin (ewidencyjne 1:5000 i do celów informacyjnych 1:1000, 1:2000). Matryce powinny zawierać tylko wskazane poniżej, podstawowe, informacje.

- matryca w skali 1:5000 powinna obejmować zespół zabudowy wsi wraz z otaczającymi polami, lasami i wodami; treścią matrycy w skali 1:5000 są granice działek i granice użytkowania, drogi, obrysy budynków,
- matryca w skali 1: 1000/1:2000 powinna obejmować zespół zabudowy wsi (bez rozproszonych siedlisk); treścią matrycy w skali 1:1000/1:2000 są granice działek, obrysy budynków, krawędzie jezdni, dojść, dojazdów, wody, drzewa i krzewy, elementy małej architektury

Z kserokopiami matryc/map należy udać się w teren i nanieść informacje wg opisu do kolejnych zadań.

PRZYKŁADOWA MATRYCA MAPY W SKALI 1:1000

- krawędzie dróg
- obrysy budynków
- kontury koron drzew
- granice ewidencyjne

Na co zwracać uwagę podczas pracy w terenie?

FORMY TERENU

(teren płaski, pofałdowany, pagórkowaty, pocięty, wzgórzowy, górski)

np.: jak usytuowana jest zabudowa w stosunku do topografii terenu: w niecce, na stoku, na szczycie wzgórza....

FORMY ROŚLINNEGO POKRYCIA TERENU

(parki, lasy, pola, łąki, zieleń śródpolna, aleje, szpalery, pojedyncze drzewa)

CECHY ZABUDOWY ZAGRODOWEJ (rolniczej) I MIESZKANIOWEJ (forma rozplanowania osiedla; funkcja, usytuowanie, forma, skala, proporcje, materiały, detale budynków; zieleń towarzysząca zabudowie: ogrody, sady, zieleń wysoka)

INNE ELEMENTY ZAGOSPODAROWANIA (np. kościół, kapliczka, krzyż przydrożny; kuźnia, młyn, gorzelnia...; mosty, wały przeciwpowodziowe, śluzy, kanały melioracyjne....)

CECHY HISTORYCZNE

(historyczne dwory i parki, stare kościoły, stare chałupy, zabytkowy drzewostan....)

WRAŻENIA I SKOJARZENIA

np.: czy organizacja przestrzeni jest czytelna i przyjazna, czy budzi poczucie bezpieczeństwa, zagubienia, czy intryguje....

**OPIS KART NOTATNIKA
wraz z opisem kolejnych zadań**

strona tytułowa opracowania

**Wydział Architektury Politechniki Gdańskiej
Katedra Projektowania Środowiskowego**

Notatnik terenowy architekta

praktyka ruralistyczna

wieś .....

Autor /-ka opracowania: .....
sem.III., rok akademicki 2009/10

WIEŚ ...

**Umiejscowienie
w Polsce**
(rysunek)

WOJEWÓDZTWO
POWIAT
GMINA

Usytuowanie w regionie
(rysunek)

**Najbliższa miejscowość gminna
i powiatowa,
sieć dróg**

Opis miejscowości

- max. 1ark. A4

**Ogólne informacje przyrodniczo-
geograficzne,
demograficzne, funkcjonalne
i o zasobach kulturowych
miejscowości**

HISTORIA WSI

Kopie dostępnych map
archiwalnych (mapy datowane
i wyskalowane, źródło map)

Historia miejscowości – opis na pdst.:
*Słownik geograficzny
Królestwa Polskiego i innych krajów
słowiańskich;*
*Słownik historyczno-geograficzny
Ziem Polskich w średniowieczu*
+ inne dostępne publikacje

ZADANIE TERENOWE NR 1

OTOCZENIE KRAJOBRAZOWE ZESPOŁU ZABUDOWY WSI (KARTY 3-4)

Należy odnaleźć w terenie i zaznaczyć na wydruku mapy topograficznej (dostępnej na geoportalu) w skali 1:10 000:

- trasę wędrówki
- miejsca szczególnie harmonijnych lub zdegradowanych widoków (punkty widokowe + kierunki patrzenia)
- odcinki dróg (ścieżek), z których można obserwować zabudowę wsi lub krajobraz otaczający

W trakcie obserwacji terenowych należy zwrócić uwagę
**na zróżnicowanie i dostępność widokową
form krajobrazu**

np.: czy dostępna jest panorama wsi, skąd ją widać, czy z oddali widać wieżę kościoła, czy wjazd do wsi jest czytelny, czy z ulicy wiejskiej widzimy otoczenie wsi.....

OTOCZENIE KRAJOBRAZOWE ZESPOŁU ZABUDOWY WSI

WYDRUK MAPY TOPOGRAFICZNEJ Z GEOPORTALU
skala 1: 10 000

Opis zdjęć powinien być czytelny; w przypadku rozróżnienia na widoki harmonijne i dysharmonijne można wprowadzić różne kolory oznaczeń.

LEGENDA

treść mapy wg opisu (rzeźba terenu, sieć rzeczna, sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu)

- przebieg trasy
- punkty widokowe, numery i kierunki zdjęć
- ciągi widokowe, numer i kierunek sekwencji zdjęć

OTOCZENIE KRAJOBRAZOWE ZESPOŁU ZABUDOWY WSI

Ponumerowane wg oznaczenia na mapie (**KARTA 3**) miniatury zdjęć i sekwencji zdjęć

1				

Sekwencje zdjęć wykonujemy wzdłuż trasy, dokumentując jej zmiany wizualne, np.: w jednym miejscu po obu stronach trasy są szerokie otwarcia widokowe, w następnym stoimy przed „bramą” z drzew, a w kolejnym dokumentujemy widok z alei drzew

--	--	--	--	--

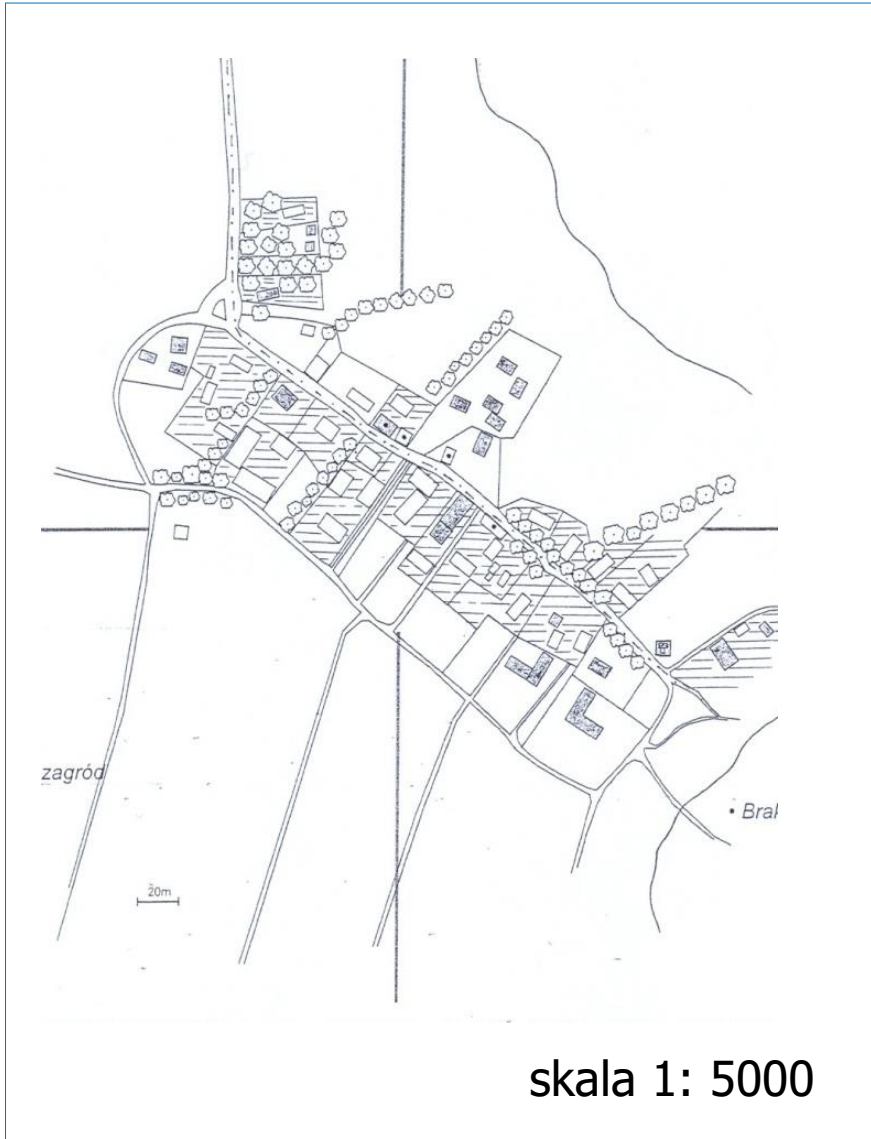
O LICZBIE ZDJĘĆ DECYDUJĄ AUTORZY W ZALEŻNOŚCI OD
DOSTĘPNOŚCI WIDOKOWEJ I WRAŻEŃ

Autorzy opracowania
rok akademicki

ZADANIE TERENOWE NR 2
UŻYTKOWANIE TERENU (KARTA 5)

Zadanie polega na zebraniu i zapisaniu informacji na temat form pokrycia i sposobów użytkowania terenu

UŻYTKOWANIE TERENU

skala 1: 5000

LEGENDA

- granice własności i użytkowania
- tereny zabudowy usługowej
- tereny zabudowy rolniczej
- tereny zabudowy jednorodzinnej
- == drogi
- lasy (ciemna zieleń)
- łąki, pastwiska (jasna zieleń)
- grunty orne
- woda
- bagna, nieużytki,

Dla pozostałych rodzajów użytkowania (np. tereny składowe, sady itp.) należy przyjąć oznaczenia wg załączonych - na stronie Katedry w zakładce Projektowanie ruralistyczne - materiałów źródłowych

Imiona i nazwiska autorów opracowania
rok akademicki ....

5

ZADANIE TERENOWE NR 3

INWENTARYZACJA ZAGOSPODAROWANIA CENTRUM WSI (KARTY 6- 11)

Zadanie polega na:

1. zebraniu i zapisaniu informacji na planszy w skali 1:1000/1:2000 „Inwentaryzacja zagospodarowania centrum wsi” – KARTA 6,
2. wykonaniu zestawów zdjęć: *Budynki, Miejsca publiczne, Ogrody i ogródki, Faktury*, KARTY 8-11

Miejsca wykonania i kierunki wszystkich zdjęć mogą być naniesione na „czystą” matrycę w skali 1:1000 LUB 1:2000 – **KARTA 7**

Wszystkie zdjęcia na kartach 8-11 muszą być ponumerowane zgodnie z opisem na planszy.

INWENTARYZACJA ZAGOSPODAROWANIA CENTRUM WSI

LEGENDA

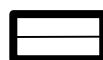
— granice działek

— krawędzie dróg

○ drzewa

⊖ krzewy

■ woda

budynki i ich funkcje (kolor lub opis):

b. mieszkalne niskie (MN)

b. mieszkalne wysokie (MW)

b. gospodarcze (g)

b. usługowe (kościół, szkoła, apteka)

b. inwentarskie (i)

inne sposoby zagospodarowania

terenu (ozn. graficzne lub kolor):

ogrodzenia, ogrody, sady, kapliczki, krzyże przydrożne, ...itp.

PRZYKŁADOWA LEGENDA DO INWENTARYZACJI ZAGOSPODAROWANIA

LEGENDA

- - granica opracowania
- - budynek istniejący z oznaczeniem kształtu dachu, ilości kondygnacji oraz stanu zabudowy
- I/II - ilość kondygnacji
- - wejście do budynku
- - budynek wpisany do rejestru zabytków
- - budynek mieszkalny
- - budynek usługowy
- - budynek gospodarczy
- - siedlisko rolnicze (zagroda)
- - droga publiczna, asfaltowa
- - droga wewnętrzna, gruntowa
- - nawierzchnia betonowa, utwardzona
- - tereny rolnicze
- - tereny wód powierzchniowych

□ cena stanu zabudowy:

- ○ - dobry zachowany w tradycyjnym stylu
- - średni, odstępstwa od tradycyjnego stylu
- - obiekt dysharmonijny, brak powiązania z tradycyjnym stylem
- x - zły, słaby stan techniczny obiektu

 - obiekt do rozbioru, likwidacji

- - istniejące drzewo liściaste
- - istniejące drzewo iglaste
- - granica istniejącej grupy krzewów lub drzew
- - trawnik

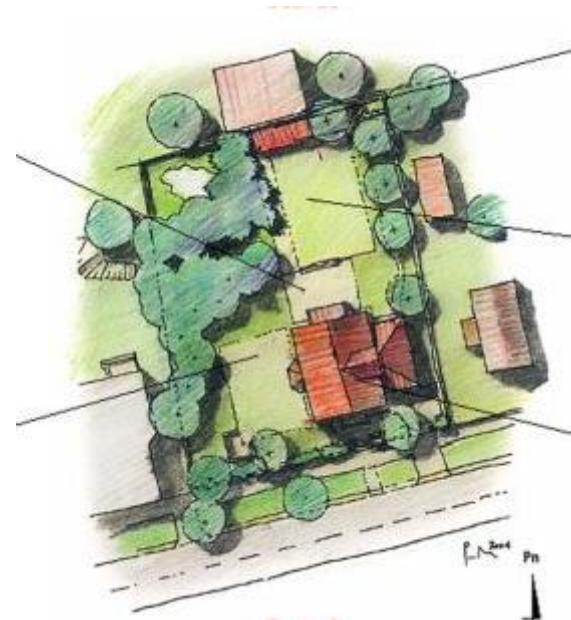
Do uzupełnienia o:

- ogród ozdobny**
- ogród warzywny**
- sad**
- mur**
- plot sztachetowy**
- ogrodzenie z siatki**
- itp**
- bramy i furtki**
- kapliczka przydrożna**
- .....i inne.....

Legenda „Inwentaryzacji” powinna być uzupełniona o niewymienione w instrukcji elementy obecne w terenie oraz uporządkowana wg kategorii: zabudowa, komunikacja, zieleń, ew. ocena stanu zabudowy, inne

Przykład czytelnej grafiki

INWENTARYZACJA ZAGOSPODAROWANIA CENTRUM WSI

BUDYNKI

miniatury zdjęć ponumerowane wg oznaczeń na mapie - **Karta 7**

TYP 1				CECHY TYPU 1
TYP 2				CECHY TYPU 2
TYP 3				CECHY TYPU 3
TYP 4				CECHY TYPU 4

Typy wg: **funkcji lub formy i konstrukcji lub dawności....**

Autorzy opracowania
rok akademicki

LICZBA TYPÓW BUDYNKÓW I LICZBA KART ZALEŻNA OD ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI

INWENTARYZACJA ZAGOSPODAROWANIA CENTRUM WSI

PRZESTRZENIE PUBLICZNE, czyli miejsca otwarte i dostępne

Celem tego zadania jest dokumentowanie charakteru krajobrazu centrum wsi. Szukamy odpowiedzi na pytanie, jaki rodzaj wnętrza tworzy zabudowa: czy jest ono długie i wąskie czy szerokie lub trójkątne, czy zabudowa wokół wnętrza jest zwarta czy rozluźniona, czy budynki są podobne czy zróżnicowane. Zdjęcia powinny zatem pokazywać przestrzeń ograniczoną zabudową lub zielenią a nie poszczególne budynki lub nawierzchnie ulic.

WNĘTRZE 1

CECHY
np.: uliczne,
placu
wiejskiego,
zielone itp..

INWENTARYZACJA ZAGOSPODAROWANIA CENTRUM WSI

PRZESTRZENIE PUBLICZNE (przykładowe rodzaje poniżej)

miniatury zdjęć ponumerowane wg oznaczeń na mapie **Karta 7**

POSZERZENIE ULICY Z ŁAWECZKĄ				CECHY
PLACYK PRZED SKLEPEM				CECHY
ŁĄKA WIEJSKA				CECHY
PLAC	ULICA	DROGA WIEJSKA		CECHY

Typy wg: funkcji lub formy.

Autorzy opracowania
rok akademicki

LICZBA TYPÓW I LICZBA KART ZALEŻNA OD ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI

INWENTARYZACJA ZAGOSPODAROWANIA CENTRUM WSI

OGRODY I OGRÓDKI

miniatury zdjęć ponumerowane wg oznaczeń na mapie **Karta 7**

OGRÓD TYP 1				DOMINUJĄCE GATUNKI I ICH FORMY ARTEFAKTY

Typy wg: funkcji lub skali lub charakteru nasadzeń lub...

Autorzy opracowania
rok akademicki

LICZBA TYPÓW OGRODÓW I LICZBA KART ZALEŻNA OD ZASOBÓW MIEJSCOWOŚCI

INWENTARYZACJA ZAGOSPODAROWANIA CENTRUM WSI

DETALE/MATERIAŁY

miniatury zdjęć ponumerowane wg oznaczeń na mapie **Karta 7**

np...: detale i materiały dachów, ścian, nawierzchni ....

ZADANIE TERENOWE NR 4

ZAPIS WYWIADÓW Z MIESZKAŃCAMI I DOKUMENTACJA ŻYCIA WSI (KARTY 12-14...)

Mieszkańcy są głównymi użytkownikami przestrzeni i powinni być zaangażowani w proces podejmowania decyzji przestrzennych. Projektant i planista musi znać ich potrzeby i preferencje, aby właściwie na nie odpowiedzieć.

ZADANIE TERENOWE NR 4

ZAPIS WYWIADÓW Z MIESZKAŃCAMI I DOKUMENTACJA ŻYCIA WSI (KARTY 12-14...)

1. Przeprowadź wywiady z mieszkańcami na temat jakości i sposobów użytkowania przestrzeni wsi.

Wywiady można nagrywać i w późniejszym terminie dokonać ich transkrypcji z podaniem imienia, wieku i wykonywanego zawodu osoby pytanej. Można też poprosić o wykonanie szkicu wsi z zaznaczeniem ważnych dla respondentów miejsc. Zapisy wywiadów i rysunki mieszkańców powinny być integralną częścią *Notatnika* na dowolnej liczbie kart .

Przykładowe pytania:

1. Czym się na co dzień zajmujesz?
2. Gdzie i jak spędzasz wolny czas?
3. Czy masz jakieś ulubione miejsca na spacer lub ulubione widoki?
4. Jakie miejsca podobają ci się w twojej miejscowości/co ci się nie podoba?
5. Co ciekawego można zobaczyć w twojej miejscowości?
6. Co uprzykrza życie mieszkańcom?
7. Czego brakuje w miejscowości?
8. Gdzie najczęściej spotykasz się z sąsiadami?
9. W jakich wydarzeniach z życia wsi lubisz uczestniczyć?

2. W miarę możliwości wykonaj zdjęcia ukazujące mieszkańców w przestrzeni wsi w trakcie ich codziennych zajęć (odpoczynek na ławeczce, spacer to też „zajęcia”).

ZADANIE TERENOWE NR 4

ZAPIS WYWIADÓW Z MIESZKAŃCAMI I DOKUMENTACJA ŻYCIA WSI (KARTY 12-14...) cd

2. W miarę możliwości wykonaj zdjęcia ukazujące mieszkańców w trakcie ich codziennych zajęć (odpoczynek na ławeczce, spacer to też „zajęcia”).

Należy zapytać osobę, z którą rozmawiamy o zgodę na zrobienie jej zdjęcia.

ŻYCIE WSI

miniatury zdjęć ponumerowane wg oznaczeń na mapie **Karta 7**

KAŻDE UJĘCIE POWINNO BYĆ OPISANE

LICZBA „ZDARZEŃ” ZALEŻNA OD WNIKLIWOŚCI OBSERWACJI AUTORÓW

Autorzy opracowania
rok akademicki

ZADANIE TERENOWE NR 5

PLENER RYSUNKOWY (KARTY 15-18)

Każdy z autorów *Notatnika* wykonuje minimum 6 PLENEROWYCH SZKICÓW ODRĘCZNYCH, które mają charakter notatek terenowych: są syntetyczne, tj. przedstawiają zasadnicze cechy organizacji przestrzeni.

Powinny to być:

- widoki z daleka** (zabudowy, zieleni, krajobrazu)
- widoki z bliska** (architektury, zieleni, zespołu zabudowy)
- widoki charakterystycznych miejsc**

Rysunki nie powinny być odrysem ze zdjęć!!!

W *Notatniku* można zamieścić skany szkiców, ale należy dołączyć oryginały.

Rysunki plenerowe

Rys. A. Biernat

Rys. B. Lipińska

Rys. B. Cotta

Rys. z archiwum KPŚ WA PG

Rys. z archiwum KPŚ WA PG

Rys. A. Biernat

ELEMENTY KONIECZNE DO ZALICZENIA PRAKTYKI:

1. NOTATNIK W FORMIE PAPIEROWEJ ze spiętymi arkuszami ODDANY W OPISANEJ TECZCE A3 wraz ze wszystkimi oryginałami map i rysunków

2. NOTATNIK W FORMIE CYFROWEJ (do późniejszego zamieszczenia na utworzonym kursie na platformie e-nauczanie)

Notatnik powinien zawierać stronę tytułową i wszystkie wymagane elementy. Powinien być opracowany z należytą starannością.

ZADANIE NIEOBOWIĄZKOWE

TEMAT WOLNY - DOZWOLONY

Bardzo cenimy sobie Państwa kreatywność i dlatego zachęcamy do wykonania dodatkowego opracowania, które nie jest obowiązkowym elementem Notatnika, ale do którego inspiracją będzie poznana wieś.

Pozostawiamy Państwu pełną swobodę wyboru tematu tego zadania oraz ustalenia jego treści i formy. Może to być fotoreportaż, kolaż, obraz, opis, wzornik, szkicownik itp... o wszystkim, co Państwa zaintrygowało w miejscowości.

ŻYCZE PAŃSTWU
WSPANIAŁYCH WRAŻEŃ
i
INSPIRUJĄCYCH
DOŚWIADCZEŃ

Anna Górka